

WKND

1
9
2018

VIER HANDEN

Orgelbroers Euwe en Sybolt
de Jong spelen Bach >> 8

Zijn milieuactivisten bereid
geweld te gebruiken? >> 4

Nog altijd veel verdriet om misstanden
in kindertehuis in Almelo >> 14

DIJ AAN DIJ OP HET ORGEL

Met allebei een conservatoriumdiploma orgel op zak is het niet verwonderlijk dat Euwe en Sybolt de Jong een duo werden. Dertig jaar later zitten de broers nog steeds dij aan dij achter allerlei kerkorgels. Vandaag verschijnt hun achtste Bach-cd.

Paspoort

Naam Euwe de Jong
(Drachten, 24 november 1956)

Woonplaats Assen
Opleiding studeerde aan het conservatorium van Groningen af in orgel (1982) en muziektheorie (1985)

Beroep directeur Schumann Akademie Zwolle en docent en afdelingshoofd muziektheorie Conservatorium Utrecht

Privé getrouwd, drie zoons, een kleinkind

Naam Sybolt de Jong (Bakkeveen, 3 augustus 1961)

Woonplaats Tolbert
Opleiding studeerde aan het conservatorium in Groningen af in orgel (1982) en klavecimbel (1985)

Beroep had tot vorig jaar een lespraktijk orgel, piano en klavecimbel

Privé getrouwd, een zoon, twee dochters, drie kleinkinderen

Bach, Johann Sebastian (1685-1750), grote meester der barok. Euwe de Jong trok de wenkbrauwen op toen zijn broer Sybolt voorstelde Bachs muziek met zijn tweeën op een orgel te gaan spelen. Sybolt had al een stukje bewerkt om Euwe te laten horen hoe dat zou klinken. Euwe had bedenkingen. Aan Bach komen, vond hij vloeken in de kerk. „Het was een probeersel”, blik Sybolt terug op het blauwtje dat hij liep. „Ik had niet het juiste stuk uitgezocht.” Hij gaf niet op. „Op een gegeven moment had ik het. Ik ging naar Euwe toe, als hij nu niet plat zou gaan wist ik het niet meer.” In 2006 kwam de eerste cd uit met vierhandige cantatedelen van Bach, gespeeld door de organistenbroers De Jong.

Vanmiddag wordt in de Martinikerk in Groningen alweer hun achtste Bach-cd ten doop gehouden. De serie kreeg drie jaar geleden van het vaktijdschrift *Luister* een tien.

En er is meer om bij stil te staan. Dit jaar is het dertig jaar geleden dat de twee mannen hun eerste gezamenlijke cd uitbrachten. Daarmee werd het duo De Jong De Jong als het ware officieel.

TRAPORGELTJE

Euwe (61) uit Assen en Sybolt (57) uit Tolbert komen uit een gereformeerd domineesgezin. Daar zou je wel een orgel verwachten of een harmonium, zo'n traporgel waar men in de woonkamer op zondagavond omheen stond te zingen. Maar in het gezin De Jong werd eigenlijk niet aan muziek gedaan, vertelt Euwe. Dat veranderde toen hij op visite was bij een oom die een Winkel van Sinkel had. De kleine Euwe zag er tussen alle zoi een traporgeltje staan en was er getuige van dat zijn neefje daar – „met één vinger en een fout erin” – *Nu Sijt Wellecome* op ten gehore bracht. Dat wilde Euwe ook. En zo kocht

vader De Jong het orgel van zijn broer en nam het mee naar Appingedam waar ze toen woonden. „Het leek mij fantastisch om te kunnen orgelspelen.” En Euwe wilde het zo snel mogelijk leren. „Dat heb ik gezegd tegen mijn eerste leraar en zo is het ook gegaan.”

De vijf jaar jongere Sybolt kroop op een goede dag eveneens op de orgelkruk. Maar wat vond hij het moeilijk. Om eerlijk te zijn ging hij liever voetballen. „Al die symbolen, die lijntjes, dat notenlezen.” Van een stukje Bach voor beginners kon hij zich niet voorstellen dat de beroemde componist dat zelf ooit had kunnen spelen. Maar toen hij de beginselen te pakken had wilde Sybolt niets anders meer dan orgelen.

“ALLES ZIT
IN ONZE VINGERS

Euwe speelde als jonge jongen zes, zeven uur op een dag. Hij oefende veel in de kerk, en werd door zijn predikantenvader meegenomen om diensten en dagsluitingen te begeleiden. Van gewoon school bakte hij niet veel, des te gedreven was hij in de muziek. Dat hij in de kerk veel complimenten kreeg voor zijn spel, voedde zijn ambitie alleen nog maar, zegt hij.

Een andere opleiding dan kerkorgel aan het conservatorium van Groningen was voor de twee broers eigenlijk geen optie. Gevraagd naar de liefde voor het instrument zegt Sybolt: „Je kunt er als het ware een heel orkest mee laten klinken. En ze staan vaak in fantastische ruimtes. Gebouwen met een prach-

tige akoestiek en schitterende ramen. In een mooie kerk voel ik mij heel plezierig.”

Van popmuziek moesten de knullen niets hebben. Euwe kreeg nog wel een keer een singeltje van zijn ouders, *Eloise*, van Berry Ryan. Met een pick-up erbij. „Ik vond het helemaal niks. Ik vond het herrie. Ik kon het niet definiëren, begreep het niet. Orgelmuziek begreep ik wel.”

Dat hij als 16-, 17-jarige Rick van der Linden graag imiteerde als hij de kans had, had vooral met iets anders te maken. De langharige toetsenist van de jarenzeventigband Ekseption, die trouwens een conservatoriumdiploma kerkorgel had, 'verpopte' Beethoven en Bach. Euwe ook. „Ik had lang haar, ik had precies zo'n bloesje. Dat viel heel erg goed bij de dames, dat begrijp je.”

Ze vragen hem regelmatig: Maar houdt je dan niet van muziek van onze tijd? „Dan zeg ik: Jawel, van Stravinsky. En die kennen ze dan niet.”

MIX

De eerste cd, in 1988, was niet meer dan logisch. Twee broers, zelfde opleiding, zelfde instrument, daar hoorde zo'n glimmend schijfje bij dat in die periode net aan een opmars was begonnen. Het werd een mix van vierhandig werk uit de negentiende eeuw, een bewerking van Euwe en een stuk dat hun oudere vakgenoot Piet Rippen speciaal voor hen geschreven had, *Suite Groningen Historiae*.

In die jaren waren Sybolt en Euwe behoorlijk fanatiek met concerten. Maar gaandeweg sloegen ze een eigen weg in en raakte het samen spelen op de achtergrond. Sybolt, die ook klavecimbel had gestudeerd, speelde veel in barokensembles en gaf orgel-, piano-, en klavecimbelles. Euwe was vaste begeleider van het Roder Jongenskoor en richtte de >>

Paspoort

1989-2004
 2004-2009
 2009-2013
 2013-2015
 2015-2018

Euwe (I) en Sybolt de Jong spelen in binnen- en buitenland. Vooral met hun Bach-vertolkingen oogsten ze veel waardering.

>> Schumann Akademie op, een hogeschool voor muziekvakonderwijs in Zwolle. De dag dat Sybolt Euwe ervan overtuigde dat ze vierhandig Bach moesten gaan spelen bracht hen professioneel weer dichterbij elkaar.

Quatre-mains repertoire voor orgels is er al weinig, uit de baroktijd is er vrijwel niets, vertelt Sybolt. Terwijl, als iets zich leent voor vier handen, dan is het wel Bach. Sybolt legt het uit aan de hand van een partituur van een cantatedeel. Vierstemmig koor, orkest met eerste viool, tweede viool, altviool, cello en soms ook nog een fagot en een klavecimbel. Bij Bach is veel te doen. „Als organist kun je veel voor elkaar krijgen, maar al die lijnen en melodieën van Bach, dat lukt niet in je eentje.”

Overal en nergens spelen de broers, in binnen- en buitenland, op uiteenlopende kerkorgels. Soms zit Euwe links, en Sybolt rechts, een volgende keer is het andersom. Het hangt af van het stuk dat voor hun neus staat en van het instrument. Wie de betere musicus is kunnen ze niet zeggen. Beiden hebben hun specialiteiten. Euwe is vaster in de ritmiek, bedreven met pedalen en technisch ietsje handiger. Meer de allrounder, en dat dankt hij aan de jaren als begeleider van het Roder Jongenskoor waar hij tijdens repetities van tevoren meestal niet wist wat hij spelen moest.

Sybolt is, zoals zijn broer het zegt, de verfijndere speler en de *trillerkoning*, de man van de ornamentiek, de versieringen. Degene ook die altijd honderdtien procent studeert, een erfenis uit zijn ensembletijd. Maar dat precieze, dat alles onder controle willen hebben is ook een karakterkwesie. Euwe weet dat en maakt het zijn jongere broer wat makkelijker, door als ze op pad gaan bijvoorbeeld uit te zoeken waar ze kunnen parkeren en de spullen lossen.

Hoewel dicht naast elkaar, zo op die orgelbank, vermijden Sybolt en Euwe fysiek contact. Euwe: „Elkaar aanraken is onprettig.” Met een knipoo: „Het is geen liefdesrelatie.”

Sybolt tekent voor veruit de meeste arrangementen en zorgt dat er altijd een paar toetsen tussen hun beider partijen zitten. Maar het blijft *tricky*, de klavieren van zo'n orgel zijn kort, veel korter dan bij een piano, en er zitten meer klavieren boven elkaar waardoor er regelmatig moet worden overgestoken. Bovenlangs is het devies, maar soms breekt nood wetten zoals laatst in Noordwijk toen Sybolt onder Euwes vingers door greep. Het botsinkje dat volgde haalde het duo eventjes uit balans en concentratie.

Het is allemaal een zaak van repeteren. En proberen om bij het dansen van twintig vingers over de toetsen en wat voeten over de pedalen de rest van het lichaam zo stil mogelijk te houden. „Je kunt wel heel druk heen en weer bewegen”, aldus Sybolt, „maar dat is absoluut geen hulpmiddel en de muziek wordt er niet anders van. Ik heb het nooit gedaan. Alles zit in onze vingers.”

UITSTAPJES

De Bachvertolkers houden van originele uitstapjes. Zo maakten zij samen met zanger Theo Driessen een cd met songs van Ede Staal (2006). En afgelopen januari speelden ze een nieuwjaarsconcert op het grootste orgel van Nederland, in de Rotterdamse Laurenskerk, met twee acrobaten die tijdens hun muzikale verrichtingen door de lucht slingerden.

En er is De Jong De Jong Plus. Onder die noemer spelen de broers met andere instrumentalisten en zangers, vaak zijn de twee jongste zoons van Euwe als vocalist van de

“
ALS JE SAMEN
MUZIEK MAAKT MOET
ER HARMONIE ZIJN,
ANDERS GAAT HET
GEWOON NIET

partij. Sybolt en Euwe verruilen het majestueuze kerkorgel dan voor harmoniums, het kistorgeltje uit de protestantse kringen van hun jeugd. Zij gaven het vergeten instrument nieuw aanzien. Met hulp van het harmoniummuseum in Barger-Compascuum, een restaurateur in Zeeland en Marktplaats tikten ze acht juweeltjes op de kop die weer klinken als een klok. Wat je wel niet kunt met zo'n harmonium, prijst Sybolt: „Van Franse musettes tot Vivaldi. En ze passen prachtig bij zangstemmen. En voor de verandering zitten we nu eens voor in de kerk, vlak bij het publiek, in plaats van ergens onzichtbaar hoog achterin bij dat orgel.”

Ruzie? In de zandbak voor het laatst, volgens Sybolt. Jammer dat dat saai overkomt, maar het kan niet anders. Sybolt: „Als je samen muziek maakt moet er harmonie zijn, anders gaat het gewoon niet.” Euwe: „We hoeven elkaar niets te vertellen. Het gaat allemaal vanzelf. Een recensent schreef ooit over ons: Vier handen, één brein. En dat is ook zo.”

Met Klaas, de broer tussen hen in, kunnen ze allebei ook goed opschieten. Alleen heeft die niets met muziek.

„We hebben gewoon hartstikke veel lol met elkaar”, zegt Sybolt. Neem die dag dat ze deel vier van hun Bachreeks gingen opnemen in de Martinikerk van Groningen. Nacht was het, het beste dagdeel om niet met omgevingslawaai te zitten. Alleen, wat te doen met de studentensociëteit van Vindicat aan de overkant? Euwe besloot de voorzitter te bellen. Sybolt: „Hij zei dat ze wel eens last konden hebben van onze cd-opname. Nou, zei de voorzitter, lijkt me eerder andersom, dat jullie last van ons

hebben. Maar het was geen probleem, als wij hinder hadden hoefden we maar te bellen. We waren nog maar net bezig, zaten in een zacht stukje, en een herrie daar vandaan! Euwe belde. Stil. Niks meer gehoord.”

Diezelfde nacht zetten ze de Martinikerk in lichterlaaie door per ongeluk alle lampen te ontsteken. En nergens was een knop te vinden om de lichten weer te doven. Niet in de bezemkast, niet in de meterkast, nergens. De koster werd er voor uit bed gebeld.

De komende jaren krijgt het project De Jong De Jong Plus ruim baan. Er verschenen al cd's met folksongs (2011), Christmas Carols (2012) en hymnes (2015), negro spirituals en love ballads zouden ook goed kunnen. Het spelen op harmoniums is fysiek minder zwaar dan op zo'n grote jongen achterin de kerk. En dat komt goed uit. Met het klimmen der jaren worden ook de heren De Jong strammer. Beide broers hebben last van hun handen. Bij Euwe zijn het de pinken die soms rood zijn en opgezet, Sybolt heeft duimbasisartrose. „Ik schrok me kapot toen ik dat hoorde. Ik dacht: Nog een paar jaar, dan kan ik niks meer. Gelukkig is het niet progressief.” Het geeft de broers de tijd om – met enige haast, want je weet toch maar nooit – te doen wat ze nog willen op de grote kerkorgels. Een cd met romantisch repertoire staat nog op hun verlanglijst. En hun Bachreeks voltooiën. Tien cd's is het doel. Nummer negen wordt volgend jaar opgenomen in Zutphen, deel tien tot slot daarna in de Martinikerk.

Iedereen is welkom vandaag bij de presentatie van *Bach Cantatas Volume VIII* van Euwe en Sybolt de Jong in de Martinikerk in Groningen. Aanvang: 15.30 uur. Toegang gratis.